

A Debreceni Egyetem, Orvos- és Egészségtudományi Centrum Szemklinikájának (igazgató: prof. dr. Berta András egyetemi tanár) közleménye

Elülső szegmentum optikai koherencia tomográf alkalmazása a szemészetben

NÉMETH GÁBOR, MÓDIS LÁSZLÓ, KOLOZSVÁRI BENCE, VAJAS ATTILA, BERTA ANDRÁS

Célkitűzés: Célunk volt egy új vizsgálóeszköz, az elülső szegmentum optikai koherencia tomográf (OCT) vizsgálati lehetőségeinek felmérése az elülső szegmentum műtétei előtt és után.

Módszerek: A Visante OCT-t saját klinikai gyakorlatunkban alkalmaztuk elülső szegmentum különböző elváltozások során, az alábbi vizsgálati csoportok szerint: cornea, elülső csarnok, iris, szemlencse. Ezenkívül meghatároztuk az elülső csarnok mélységét 41 beteg 60 phakiás szemén (életkor: $59,95 \pm 16,39$ év), és az eredményeinket összehasonlítottuk egy standard szemészeti UH (UltraScan Imaging System, Alcon Laboratories) eredményeivel, immerziós technikával végzett mérés mellett.

Eredmények: A Visante OCT-vel nyert felvételeken a cornea, az elülső csarnok, az iris és a szemlencse elváltozásait vizsgáltuk. Saját méréseink alapján elülső szegmentum optikai koherencia tomográfiával mérve a centrális ACD $3,12 \pm 0,33$ mm, immerziós A-scan ultrahang segítségével mérve pedig $2,98 \pm 0,33$ mm volt ($p=0,02$), a két módszer mérési eredményei jól korreláltak egymással ($r=0,732$; $p<0,0001$).

Következtetések: Az elülső szegmentum OCT egy új, gyors, non-kontakt módon működő diagnosztikus képalkotó eszköz a szemészetben. Segítségével a szem elülső szegmentumáról kapunk számos diagnosztikus esetben jól használható részletes morfológiai információt, akár szemitranszparens cornea esetén is.

Kulcsszavak: elülső szegmentum, optikai koherencia tomográf, cornea, elülső csarnok

Németh G, Módis L, Kolozsvári B, Vajás A, Berta A: Anterior segment optical coherence tomography in ophthalmology

Aim: Our aim was to assess the potential of a new ophthalmic device for examinations before and after surgery of the anterior segment of the eye.

Methods: The Visante OCT was applied in our practice in cases involving alterations of the anterior segment; various examination groups were distinguished: cornea, anterior chamber, iris and lens. Additionally, we determined the depth of the anterior chamber of 60 phakic eyes of 41 patients (age: 59.95 ± 16.39 years) and compared the data with those observed with a standard ophthalmological ultrasound device (UltraScan Imaging System, Alcon Laboratories), using an immersion method.

Results: The central depth of the anterior chamber was 3.12 ± 0.33 mm with the Visante OCT, and 2.98 ± 0.33 mm with the immersion A-scan ultrasound device ($p=0.02$); the correlation of the data was good ($r=0.732$; $p<0.0001$).

Conclusions: Anterior segment OCT is a fast, new, non-contact diagnostic imaging method in ophthalmology. Detailed morphological information may be obtained on the anterior segment of the eye, even in cases of a semitransparent cornea.

Key words: anterior segment, optical coherence tomograph, cornea, anterior chamber

A szemészetben alkalmazott műtéti technikák gyors fejlődése megköveteli a preoperatív anatómiai viszonyok egyre részletesebb feltérképezését és a posztoperatív szakban végezhető gyors és kíméletes vizsgálóeljárások meglétét. Az utóbbi időben ezért egyre nagyobb elvárássá vált az elülső szegmentum műtétei előtt és után a nagy felbontású módszerrel történő, lehetőleg non-kontakt vizsgálat.

Anyag és módszer

Vizsgálataink során a Visante (Zeiss) elülső szegmentum optikai koherencia tomográfot (OCT) használtuk (1. ábra). A műszer az alacsony

koherenciájú interferometria fizikai elvét használja 1310 nm-es infravörös fény segítségével, axiális felbontása $15 \mu\text{m}$. Az interferometria során szuperponálunk 2 vagy több hullámot, és detektáljuk a kialakult különbséget, melyből kép készíthető. Abban az esetben, ha a vizsgálfény koherens (azonos fáziseltérésű), koherens interferometriáról beszélünk. A vizsgálóeszköz által kibocsátott fény két optikai útvonalra válik egy féligáteresztő tükörről: az egyik, a minta-kar a minta felé (szem), a másik a referenciatükör felé halad. A kettéosztott fényhullám újbóli összetalálkozása után egy fotodetektorban interferenciamintázatot alkotnak a minta optikai denzitáskülönbségeiből adódó kérés függvényében (2. ábra). A mérés közben a referenciatükört mozgatjuk, scanneljük, így a mintának egy reflektivitásprofilja (A-scan) alakul ki. A minta azon területei, amelyek sok fényt tudnak reflektálni, nagyobb

1. ábra. A Visante OCT

interferenciát mutatnak, mint a többi terület. Az így kapott A-scanek laterális kombinálásával B-scan (tomogram) képezhető. A mérés közben videokamera monitorizálja a szemet, és az esetleges szemmozgásokat korrigálja.

A műszer segítségével a bulbusz elülső szegmentumát vizsgáltuk az alábbi vizsgálati csoportokra osztva: cornea, elülső csarnok, iris, szemlencse.

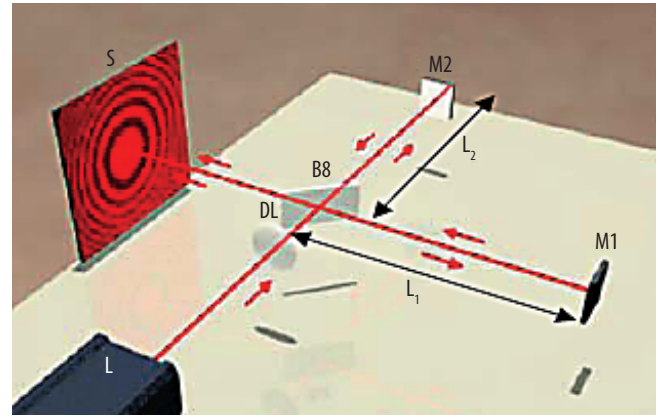
Eredmények: az elülső szegmentum OCT alkalmazása saját gyakorlatunkban

Áttekintő kép és részletes biometria a szem elülső szegmentumáról

Az áttekintő, tetszőleges irányú keresztmetszeti felvételen láthatóvá válik a cornea, az elülső csarnok, a csarnokzug, az iris, valamint a pupilla területén belül a szemlencse is (3., 4. ábra). A műszer szabadon mozgatható szoftveres eszközeivel mérhetővé válik a cornea vastagsága, az elülső csarnok mélysége, a csarnokzug szöge és a csarnokzug legnagyobb szélessége (angle-to-angle) is.

3. ábra. Az egészséges szem elülső szegmentumáról elülső szegmentum OCT-vel készült kép

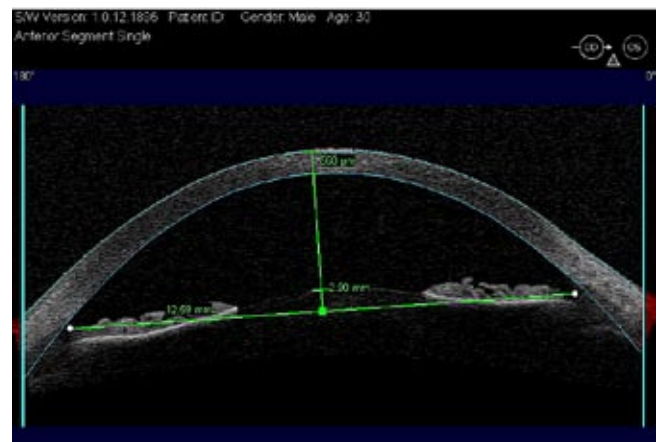
2. ábra. Az optikai koherencia tomográfia fizikai elve az alacsony koherencia interferometria: a műszer (L) által kibocsátott fény két útvonalra válik egy féligáteresztő tükörnél (DL): az egyik a minta-kar a minta felé (M2, szem), a másik a referenciatükör (M1) felé halad. A kettéosztott fénycsugár újbóli összehangolása után egy fotodetektorban (S) interferenciamentázat alakul ki a minta optikai denzitáskülönbségeiből adódó kérés függvényében. (forrás: internet)

A cornea vastagságának mérése

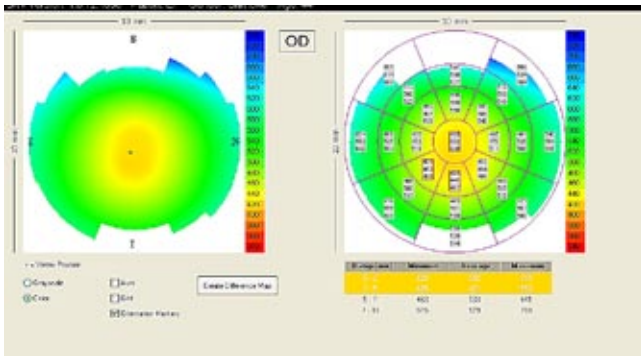
A teljes corneaátmérőre vonatkozóan tetszőleges ponton pachymetriai adatok nyerhetők, valamint a műszer alkalmas szinkódolt pachymetriás térkép készítésére is (5. ábra).

LASIK előtti és a műtétet követő vizsgálatok

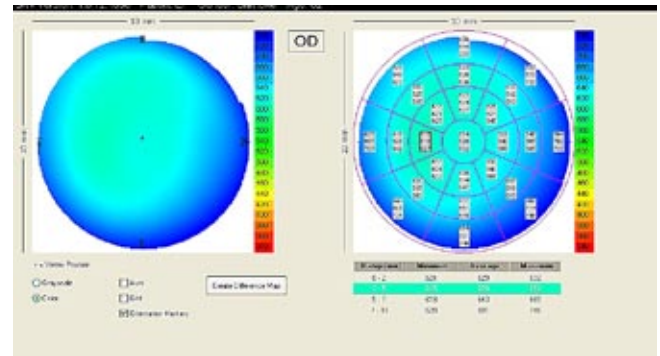
A LASIK előtt a cornea teljes felszínére vonatkozóan pachymetriai térképet készíthetünk. A műtét után akár már azonnal a flap és a reziduális stromavastagság mérése is lehetővé válik tetszőleges helyen a beépített „lap tool” szoftver segítségével.

4. ábra. Pachymetria és az elülső csarnok mélységének mérése, valamint a csarnokzug legnagyobb szélességének mérése elülső szegmentum OCT-vel készített tetszőleges keresztmetszeti képen

5. ábra. Az átlagosnál vékonyabb (bal) és vastagabb (jobb) corneáról készült pachymetriás térkép

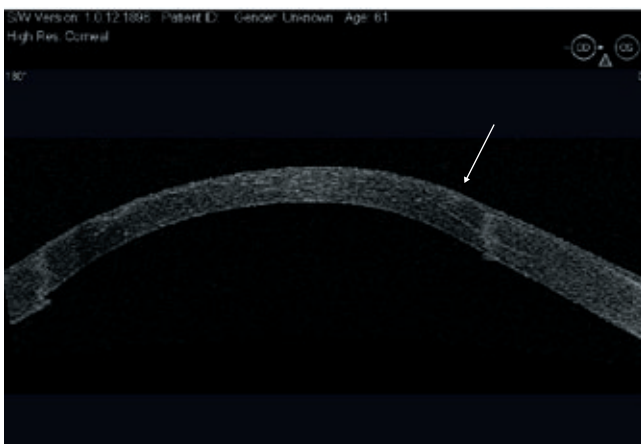

A cornea elvékonyodásainak vizsgálata és követése

A Visante OCT alkalmas egyes cornealis elvékonyodások, ulcusok non-kontakt módszerrel történő vizsgálatára, állapotfelmérésére és követésére (6. ábra).

6. ábra. Perforáló keratoplasztika után a graftban kialakult ulcus képe. (nyíl: hegvonal)

7. ábra. Perforáló keratoplasztika után készült nagy felbontású corneafelvétel: láthatóvá válik a sebvonal perforáló keratoplasztika után

Keratoplasztika előtti és utáni állapotok vizsgálata és követése

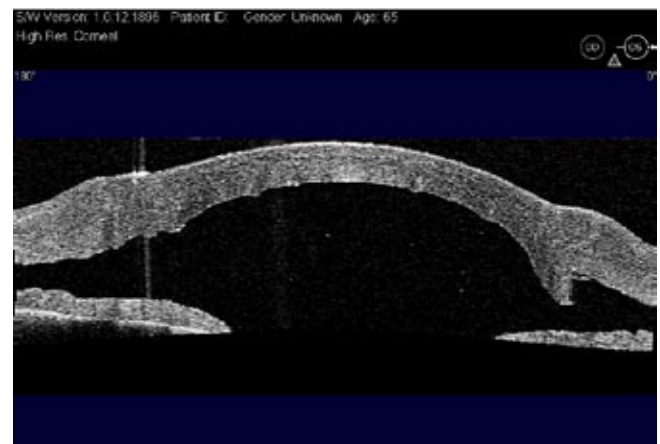
Keratoplasztika előtt részletes képet kaphatunk az elülső szegmentum állapotáról szemitranszprens cornea esetén is. A műszer a nagy felbontású corneafelvételek segítségével alkalmas a sebvonal, a sebszélek és sebdehiscenciák elemzésére. Szintén alkalmas a Descemet-leválasztásos endothelialis keratoplasztika utáni állapot rögzítésére és követésére is (7., 8., 9., 10. ábra).

Keratoprotézis beültetése utáni állapotok vizsgálata és követése

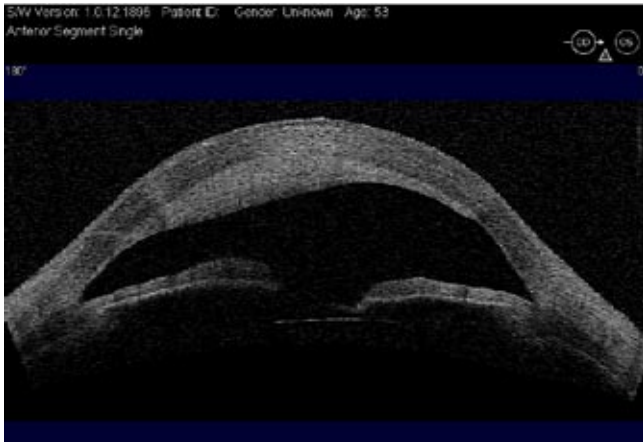
A Visante OCT alkalmas a keratoprotézis implantációját követően annak pontos helyzetét, majd időben esetleges kilazulását detektálni (11., 12. ábra).

Az elülső csarnok mélységének mérése

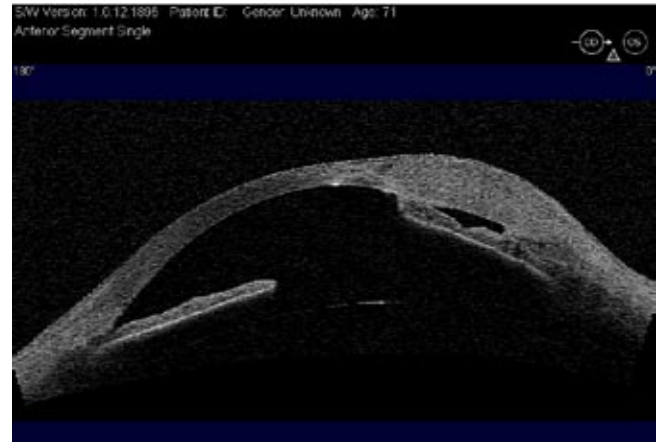
Az elülső csarnok mélységének (ACD) mérése a pseudophakiás szemeken észlelt akkomodációs amplitúdó meghatározása mellett fontos a műlencse tervezésében használt új generációs biometriai képletekhez, az egyre inkább teret hódító phakiás intraocularis műlencsék pon-

8. ábra. Perforáló keratoplasztika után látható duzzadt sebszélek egy nappal a műtétet követően

9. ábra. Átlátszatlan retrocornealis membrán mellett is vizsgálható az elülső szegmentum állapota rekeratoplasztika műtete előtt

10. ábra. Sclerokeratoplasztika után látható a széli részekben megvastagodott transzplantátum és az anterior synechia

tos tervezéséhez, valamint a glaucoma diagnózisában és értékelésében.^{3,4,5}

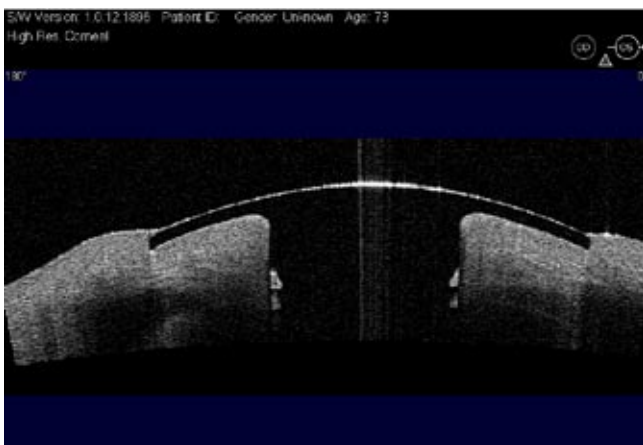
Visante OCT-vel történt saját ACD-méréseinket összehasonlítottuk szemészeti immerziós A-scan ultrahang-eredményeinkkel 41 beteg 60 phakiás szemén (életkor: $59,95 \pm 16,39$ év). Kizáró ok volt az elülső szegmentum bármilyen rendellenessége, 3,0 D-nál nagyobb szferikus, 2,0 D-nál nagyobb cilinderes refrakciós hiba, kontaktlencse viselése és bármilyen korábbi szemészeti műtéti beavatkozás, valamint az igazolt glaucoma. Először a centrális ACD-t Visante OCT-vel vizsgáltuk, öt különböző felvételen, öt alkalommal, a Visante OCT beépített „Chamber tool” elnevezésű szoftveres eszközével. A méréseket távoli fixálatás mellett végeztük az akkomodáció csökkentése érdekében. Ezután felszíni érzéstelenítés után immerziós ultrahangos módszerrel (UltraScan Imaging System, Alcon Laboratories) mértük az elülső csarnok mélységét a másik szemmel történő, távoli fixálás mellett. Az elülső csarnok anatómiai mélysége a cornea elülső felszíne és a lencse elülső felszíne közötti távolság, ezért a Visante OCT-vel végzett mérés

esetén a centrális cornealis vastagságot minden esetben hozzáadtuk a „belső” csarnok mélységéhez.

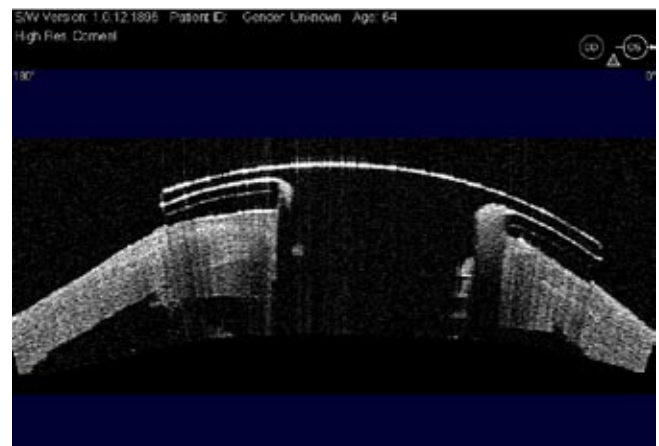
Méréseink alapján elülső szegmentum optikai koherencia tomográfiával mérve a centrális ACD $3,12 \pm 0,33$ mm, immerziós A-scan ultrahang segítségével mérve pedig $2,98 \pm 0,33$ mm volt. A különbség statisztikailag szignifikáns ($p=0,02$), és a két módszer mérési eredményei jól korreláltak egymással ($r=0,732$; $p<0,0001$). A vizsgált betegek életkora és a csarnok mélysége között szignifikáns, negatív korrelációt észleltünk (elülső szegmentum OCT: $r=-0,411$; $p=0,001$, ultrahang: $r=-0,37$; $p=0,003$).

Az iris vizsgálata

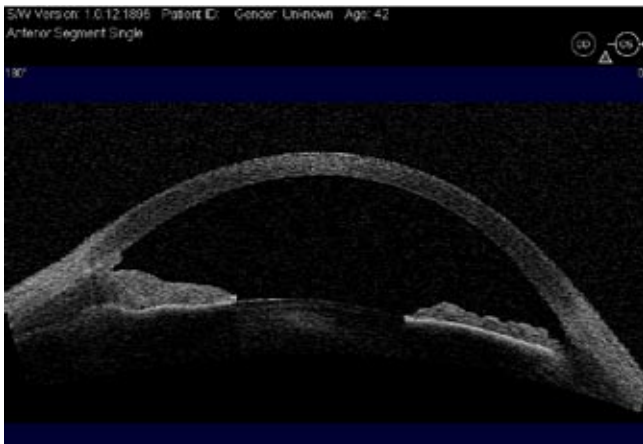
Láthatóvá válnak iriscysták, ezek méretei, kiterjedésük jól megítélhető. Egyes iristumorok, corpus ciliare tumorok szerkezete, mérete és a csarnokzughoz viszonyított helyzete vizsgálhatóvá válik (13., 14. ábra).

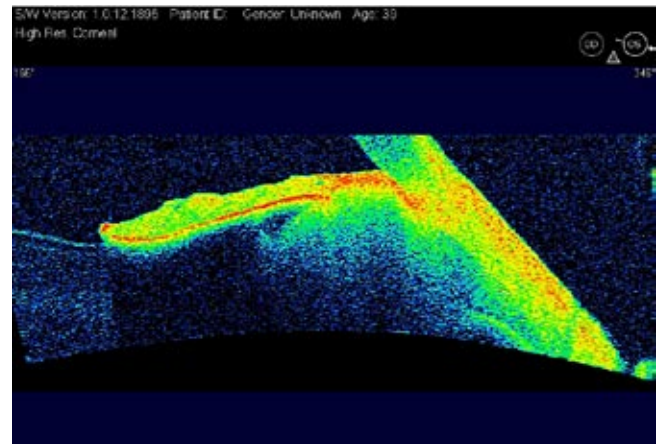
11. ábra. Jól illeszkedő keratoprotézisről készült felvétel

12. ábra. A keratoprotézis beültetése után látható annak előremozdulása

13. ábra. Az iris periferiájának megvastagodása iridumtor következtében

14. ábra. A csarnokzugot elzáró corpus ciliare tumor színekódolt képe Visante OCT-vel

A csarnokzug szerkezetének vizsgálata glaucoma esetén

Az elülső szegmentum OCT-vel a csarnokzug anatómiája, a csarnokzug tetszőleges helyen meghatározott szöge, az esetleges elzáródások vizsgálata lehetséges. A kontaktlencsékkel történő gonioscopia során elkerülhetetlen az elülső szegmentum kompressziója és a csarnokzug alak deformálódása. A non-kontakt Visante OCT segítségével ezen hibák kiküszöbölhetők. Egyes glaucomaelenes műtétek előtt a Visante OCT segítségével megmérhetjük a sclera vastagságát a tervezett műtéti területen. A műtétek után non-kontakt módszerrel vizsgálhatjuk a csarnokzug szögét és morfológiáját, valamint a csarnokzug esetleges elzáródásának mértékét. Lézeres iridotomia vagy iridectomia után vizsgálható a kezelt területen a művi iriscoloboma nyitottsága is. A posztoperatív szakban a sclerális, illetve a suprachoroidális shuntról adhat hasznos információt (15., 16. ábra).

A szemlencse, illetve a műlencse megjelenítése és elhelyezkedés pontos vizsgálata

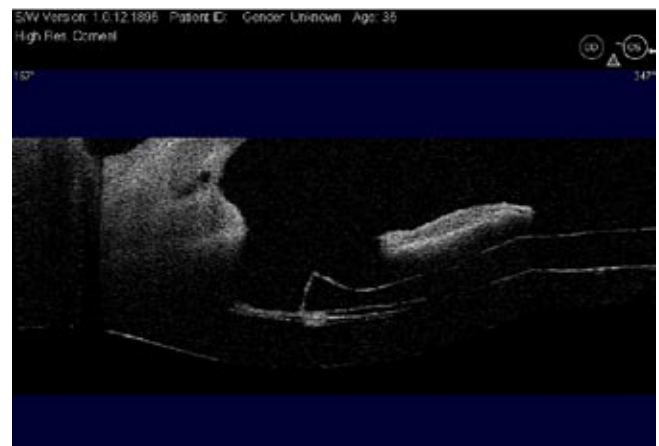
Visante OCT-vel a szemlencse szerkezete a pupilla területén belül jól vizsgálható. A műszer képes a lencse posterior poláris opacitásának, a lencsetoknak, az esetleges lenticonusnak a pontos leképezésére. Lehetővé válik az esetleges decentrálódás, illetve dőlés mértékének meghatározása tágitott pupilla mellett (17. ábra).

Phakiás műlencsék tervezése és a phakiás műlencse helyzetének meghatározása

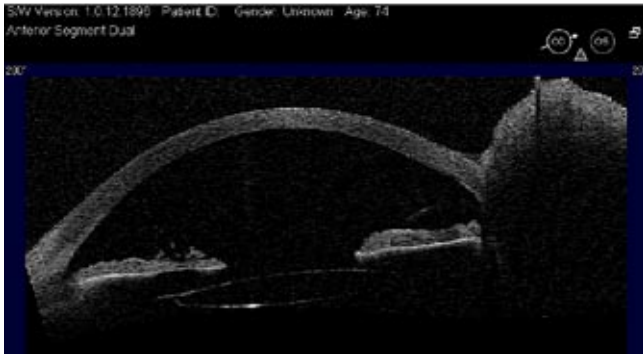
A phakiás intraocularis műlencsék egyre inkább teret hódítanak, így megnőtt az elülső csarnok paramétereinek az eddigieknél részletesebb és pontosabb mérése iránti igény is. A phakiás lencsék több méretben állnak rendelkezésre, és az elülső szegmentum Visante OCT-vel mért adataival meghatározható a kívánatos phakiás műlencse mérete. A műtét után az iris pigmentdiszperziójának mértéke is meghatározható,¹ valamint megítélhető az iris esetleges kompressziója a phakiás lencse és a saját

15. ábra. Átlagosnál sekélyebb csarnok képe ($< 2,0\text{ mm}$). A felvételen mérhető a csarnokzug szöge és vizsgálható az esetleges elzáródás mértéke

16. ábra. Iridectomia után készült képen jól látható a műlencse periferiája is

17. ábra. Cataractaműtét után vizsgálhatóvá válik a beültetett hátsó csarnoki műlencse helyzete, centráltsága és az esetleges dőlés mértéke

lencse között. Meghatározható a phakiás lencse távolsága a cornealis endotheltől és a saját szemlencsétől, ami a csarnokvíz útjának esetleges gátoltságáról ad fontos információt. Akkommodáció során a phakiás műlencsék egyes típusai a saját lencséhez érhetnek,² ezáltal cataracta alakulhat ki. A műszer alkalmas ezen kontaktus kimutatására.

Összefoglalás

Összefoglalva, a Visante elülső szegmentum OCT egy új, gyors, felhasználóbarát, non-kontakt módon működő diagnosztikus képalkotó eszköz a szemészetben. Segítségével a szem elülső szegmentumáról kapunk részletes morfológiai információt, akár szemitranszparens cornea esetén is.

A szem elülső szegmentumáról készült felvételek különböző típusú műtétek előtt és után nyújthatnak segítséget egyes diagnosztikai kérdésekben és a kezelés elbírálásában. A teljes corneára kiterjedően non-kontakt módszerrel mérhető cornealis vastagság és az elülső csarnok mélysége a standard ultrahangos módszer eredményeivel jól korrelál. A LASIK műtétek utáni flap vastagság mérése és a phakiás lencsék eddigieknél pontosabb tervezhetősége teszi teljessé a műszer értékét, melynek szélesebb körű elterjedését jelenleg csak a magas ár/érték arány hátráltatja.

Irodalom

1. Baikoff G., Bourgeon G., Jitsuo-Jodai H., Fontaine A., Viera Lellis F., Trinquet L.: Pigment dispersion and Artisan implants: crystalline lens rise as a safety criterion. *J Fr Ophtalmol* 2005; 28: 590-597.
2. Baikoff G., Lutun E., Wei J., Ferraz C.: Contact between 3 phakic intraocular lens models and the crystalline lens: An anterior chamber optical coherence tomography study. *J Cataract Refract Surg* 2004; 30: 2007-2012.
3. Congdon N.G., Youlin Q., Quigley H., Hung P.T., Wang T.H., Ho T.C., Tielsch J.M.: Biometry and primary angle-closure glaucoma among Chinese, white, and black populations. *Ophthalmology* 1997; 104: 1489-495.

4. Devereux J.G., Foster P.J., Baasanhu J., Uranchimeg D., Lee P.S., Erdenbeleg T., Machin D., Johnson G.J., Alsbirk P.H.: Anterior chamber depth measurement as a screening tool for primary angle-closure glaucoma in an East Asian population. *Arch Ophthalmol* 2000; 118: 257-263.
5. Lee D.A., Brubaker R.F., Ilstrup D.M.: Anterior chamber dimensions in patients with narrow angles and angle-closure glaucoma. *Arch Ophthalmol* 1984; 102: 46-50.

Levelezési cím: Dr. Németh Gábor
 Debreceni Egyetem, Orvos- és Egészségtudományi
 Centrum, Szemklinika
 4012 Debrecen, Nagyerdei krt. 98.
 E-mail: nemeth222@yahoo.com